Ivan Jackanin
Asfaltový hoch

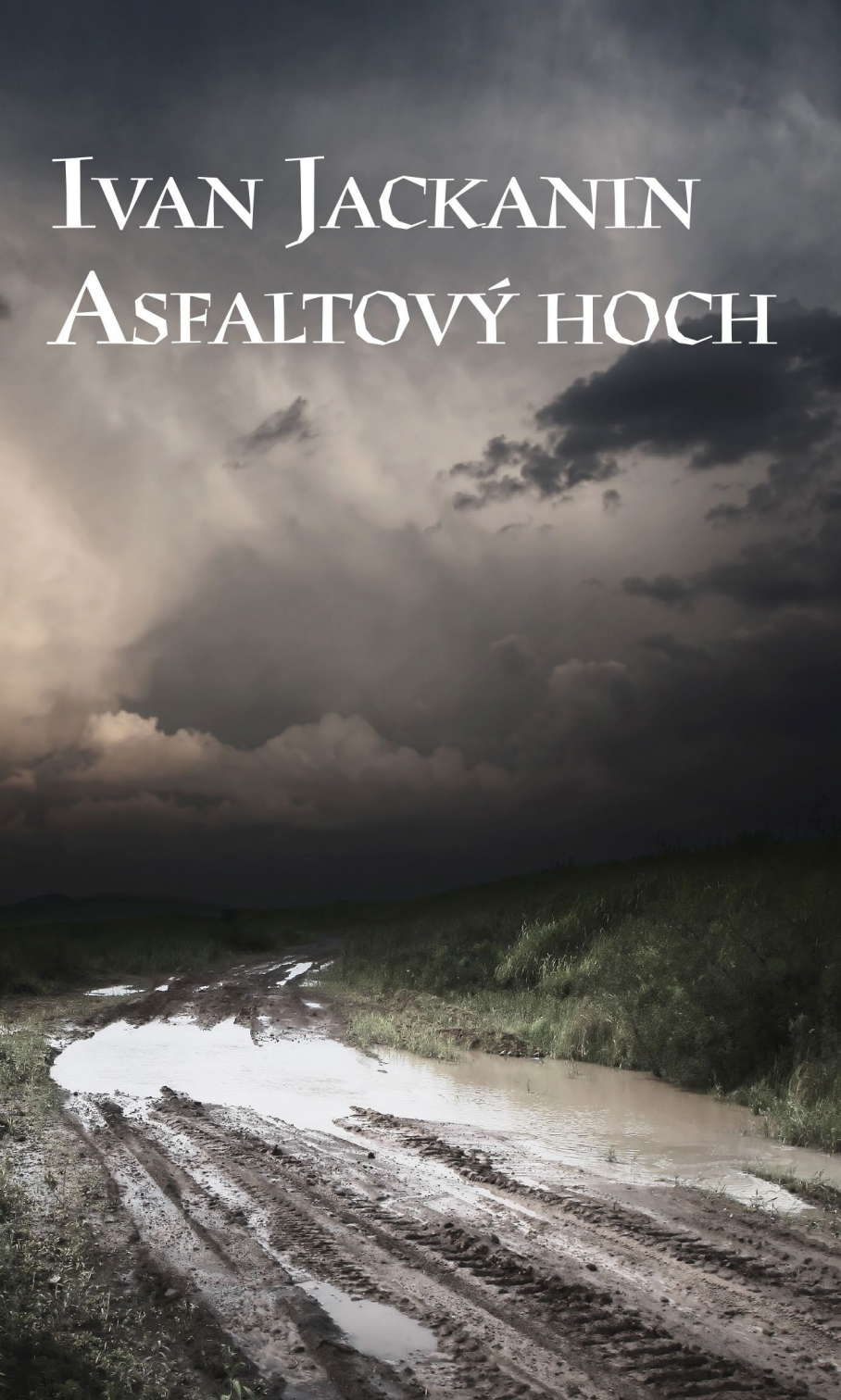

Ivan Jackanin: Asfaltový hoch

translation © Rita Lyons Kindlerová, 2019
copyright © Ivan Jackanin, 2019

ISBN 978-80-7511-514-0
ISBN 978-80-7511-515-7 (e-pub)
ISBN 978-80-7511-516-4 (pdf)

ASFALTOVÝ HOCH

Určitě jste slyšeli, jak je za horkého léta cítit asfalt. Na silnici se rozpaluje dočerna a tam, kde už nevydrží sluneční žár, nafukuje bubliny, které tiše praskají, když na ně šlápnete. A to je silné pokušení, šlápnout na ně, protože člověk už je prostě takový, na někoho šlápnout a pak se dlouho a zdvořile omlouvat. Ale asfaltovým bublinám se omlouvat nemusíme. Možná jsem já taková asfaltová bublina, která nepraskla, ale vyrostla, aby zůstala asfaltová.

Pak jsem musel vidět tisíce kilometrů asfaltu, asfaltových cest, po nichž jsem chodil, někoho hledal, nenacházel, protože na světě je málo takových, jako jsem já. Hledal jsem je na zapomenutých a nikomu nepotřebných cestách, které už pokrývá šedý plevel a ustrašená tráva, která se jakoby drala z asfaltu, ale kdež, vyrůstala z navátého písku, proto byla tak mdlá, slabá. Vyrostl jsem na asfaltu a nikdy neochutnal nic lepšího, proto jsem nedokázal pochopit, jak se někdo může brodit blátem, v deštěm promáčené hlíně a vřískat radostí, že se mu podařilo hluboko zapustit kořeny. Jsem bledý jako to stéblo trávy, ale jsem rád, že jsem vybledl a nepodobám se těm červenolícím, kteří rozhazují pažemi jak větvemi a neví, co s nimi vlastně mají dělat.

Nedávno jsem musel v práci napsat životopis, ale prý ať je to aspoň na dvě stránky. Chtějí o mně vědět všechno. Sám nevím proč, jestli mi přidají peníze nebo funkci, anebo možná jen tak, abych se nenudil. Vidí, jak vypadám – celý bledý. A oni jsou takoví růžoví, jako... Na dvě strany řekli. Ano, už si vzpomínám, hledají moje kořeny. Ne, ne, vyděsit mě se vám nepodaří. Na dvě strany chcete? Odkud to mám vzít, co? Život na dvě strany nebyl. A o kořeny se nestrachujte! Co, rozhodli jste se mě snad zasadit do země? Z toho nic nebude. Je pozdě. Říkáte, že nikdy není pozdě. Já sám vím, že je pozdě. Ale ne, duše se nezalila

asfaltem, kdepak. Někdy je mi tak smutně, že bych všeho nechal a odešel pryč z toho hluku.

Jednou jsem stál na nádraží. To tedy byla stanice! Nacházel se tam jakýsi domek s dřevěnou brankou, kterou nikdo nechodil, protože se dala obejít a nastoupit rovnou do vlaku. Co se mi to všechno plete? Vždyť ještě včera jsem byl na tom nádraží. A pamatujte si to všechno velmi dobře. Cihlový domek, vedle něj dvě lavice hned u kolejí... sednete si, natáhnete nohy a slyšíte, jak vlak rozráží vzduch do všech stran, aby do sebe nasál čerstvý. Nezkoušel jsem sedět na lavicích vybledlých od deště. Hned jsem se usadil ve starém dřevěném vagónu. Dlouhá, široká, nerovná sedadla ve vagónu jako by zvala: „Prosím, posaďte se." Kde jen jsem ty lavice už viděl, kde? Snažím se vzpomenout si, ale nedaří se mi to. Je to jako na kolotoči. Na něm se jen jinak točí. A teď se mi zdá, ne, vím to s jistotou, že se na ně nedá posadit, protože samy se někam vezou. Musejí tam asi jet. A já? Ptám se a stojím ve dveřích. Cestující se na mě nějak divně dívají. Samí důchodci. Kam jedou? Vezou je někam, nebo chtějí jet sami? Jsou mi tak podobní. Všichni tak strašně bledí. Vagón je zalitý sluncem. Zdvořile kývu hlavou a procházím kolem jemně bledé babičky, která mi dělá místo. Z horka, které ve vagóně panuje, se mi zamotala hlava, chytil jsem se sedadla, které se zatřáslo, přitiskl jsem čelo na okenní sklo. Z posledních sil jsem okno otevřel. Ovanul mě čerstvý vzduch, ale neudělalo se mi ani o trochu lépe. Přes temnotu, která postihla mé oči, se pokouším sledovat ubíhající krajinu. Všechno je takové trochu nevýrazné – i louky a vrbové keře, i domky, které jako by sklouzly z břehu a zastavily se na kraji, aby nespadly do blízké říčky. Je mi to jedno, netýká se mě to, a co mi to říká? Nic. Jsem ještě stále upřímný, duše mi ještě asfaltem nezarostla. Abych oči netrápil těmi zbytečnými věcmi, zahleděl jsem se na koleje, které běží paralelně s našimi. Vlak trochu zpomalil a já mohu lépe rozeznat vedlejší koleje. Jsou rezavé. Nikdo po nich nejezdí. Nejprve mi jich bylo líto, ale pak jsem změnil názor, vždyť je to jejich vina.

Proč vedou místem, kudy nikdo nejezdí? Je to jen jejich vina. Už mi jich není líto, spíš se za ně trochu stydím, i za ty, kteří vymysleli tuhle trať.

Vlak zastavuje. Dívám se přes zašpiněné okno. Mezi sousedními kolejemi roste slunečnice. Jak je možné, že roste tady, mezi tím kamením obarveným mazutem? Kde se tu vzala? Na čem se drží? Že ji vítr neodvane. Dívám se na zakrslou slunečnici, která nikdy nevyroste do výšky. Zaznělo zapískání a po kolejích profičel vlak. Slunečnice se ohnula, a pak se znovu narovnala, aby se opět sklonila... Vlak projel a slunečnice se ještě chvěje. Ale náš vlak se už dal do pohybu. Otřáslo to se mnou jak s tou slunečnicí. Jak dlouho ještě vydrží? Nějakou dobu ještě zvládne, už dozrála. Bude to se mnou také tak? Uprostřed těchto myšlenek náš vlak opět jede. Sedl jsem si k oknu a dívám se, jako bych chtěl spatřit něco povědomého, co mi nemůže uniknout. Vlak vjíždí do lesa. Dívám se ještě pozorněji. Skrze podzimní les je vidět daleko. K oknu se natahují javorové listy. Pomalu ztrácejí svou zelenou barvu, žloutnou a stávají se čím dál přitažlivějšími. Otevřu okno, chci si utrhnout několika lístků, ale nedaří se mi to. Zanedlouho budu vystupovat. Vlak zpomalil a nakonec zcela zastavil. Tady zastavuje jen na pár minut. Zazněla píšťalka a kola se nějak neochotně rozjela dál. Z vlaku nikdo nevystoupil, jen já jsem stál na drobném kamení a díval se na opuštěný a téměř rozpadlý domek, v němž kdysi bydlel vechtr. Teď nikdo nevyšel uvítat ani vlak, ani mě. Teď tam nikdo není. To vím jistě, ale stejně jsem tam šel nahlédnout. Z vesnice je to sem asi čtyři kilometry. Rýsovaly se první domy a hustý smrkový les rozkládající se nad vesnicí vypadá jako černý mrak, co přináší bouřku a strach.

Proč mi to dělá starosti, ve vsi stejně nic nepotřebuji. Jsem tam cizincem, a v horské vsi budou cizáky stěží vítat. Ale možná, že by i vítali – víc než vlastní, protože ti si osvojili cizí chování. Zrovna na to jsem myslel, když mi něco křuplo pod nohama a bláto se mi rozstříklo po kalhotách. Sehnul jsem se a vytrhl

chomáč trávy, abych kalhoty utřel, a teprve tehdy jsem spatřil, že v ruce spolu s trávou držím květiny. Kdy jsem se naposledy dotýkal květin?

Dlouhou dobu jsem ten zázrak přírody v ruce pozoroval. Díval jsem se na květiny, pak na sebe, na blátem umazané kalhoty. Opravdu, jak to vypadám? Podobám se něčím lidem, kteří žijí tady v těch horách a takových květin se denně dotýkají? Zřejmě ničím, jen tím, že jsem neuvěřitelně bledý. Ne, viděl jsem jednoho takového, ale o něm se říkalo, že vyrostl v trní.

Bylo třeba přejít louky, kde se kromě květin odrážely močály. Obcházel jsem kolem nich, dlouho se dostával k řece. Jak se ukázalo, zbytečně: řeka už tady byla, hned vedle mne. Každá řeka při povodních zapomene na své břehy, a tak i tahle, rozmazlená, veselá, s radostí na všechno zapomněla. Až čtvrtý den se skromně, jaksi stydlivě vrací domů, do svých břehů. A jak je to s lidmi? A se mnou? Žbluňk, a zase jsem po kolena ve vodě. Prober se, nevyrostl jsi pro takové myšlenky, a pořád tě to táhne k vodě, ohýbá k zemi...

Vstoupil jsem na tvrdý asfalt a byl šťastný, protože na něm jsem se cítil nejlépe. Kromě toho, širokou řeku nepřeskočíte. A já se musím dostat na druhý břeh... Pod mostem kolotala kalná voda. Při pohledu přes železné zábradlí jsem uviděl, jak voda naráží na betonové pilíře a v její rozevřené tlamě se to žlutě pění. Hlasitě jsem vykřikl, ale přes hukot vody jsem neslyšel ani vlastní hlas.

Ne, to nebyl ten smíšený les, který mám na podzim tak rád. Chata mého kamaráda stála nedaleko a okolní husté smrky, které se tyčily vzhůru, jako by se drápaly k nebi. V létě v těchto houštinách nacházela útočiště celá hejna komárů, kteří vám doráželi na oči. Nyní vše utichlo, jen hukot vody doléhal až sem, smrky nesly jeho ozvěnu dál a dál, a mně připadalo, že to bzučí telegrafní sloupy. Proč teď stojím u dveří něčí cizí chaty? Kdo mě sem zahnal? Já sám, nebo snad Marija? Stojím tady jako zloděj. Jakýpak zloděj, když mám klíče v kapse. S Marijou to všechno

tak hloupě nevyšlo. Je to pitomé, a přesto po tom všem nemám kam jít. Okamžitě jsem si uvědomil, že nemám za kým jít. Ne, ne, ne, jsem hrdý. Chachacha, skutečně? Všechno se odehrálo tak směšně, naivně a směšně. Na velké zrcadlo, které stálo vedle toaletního stolku, napsala velkými písmeny KONEC. Prostě tak. Kde jsem to už jenom viděl? V nějakém francouzském filmu? Už ani nevím, protože jsme doma vždycky chtěli být jako někdo jiný. A tady to máte – konec, bez slz, bez nadávek. Všechno tak banální. Banální, a přesto tak bolestné. Věděl jsem, že víc slov není zapotřebí, že je to vskutku tak, jak to říká zrcadlo, a proto jsem nedoufal v zázrak, neutěšoval se žádnou nadějí. Teď stojím před kamarádovou chatou. Nikdy jsme nebyli kdovíjací přátelé, ale jak se říká, osud lidi spojuje. On také kdysi zažil stejnou hanbu. Ne, seznámili jsme se ještě dřív. Půjčil mi klíče; dole, ve sklepě, mám udice a další potřeby k rybaření. Je velmi uspořádaný, všechno má své místo, a tak se přizpůsobuji i já. K jezeru to odsud není daleko, pět set metrů. Nemám proč spěchat, kontroluji, zda je dobře natažený vlasec, jestli udice nejsou někde umazané od hlíny. Po několika minutách chůze je přendávám z jedné ruky do druhé. Za řídkými lískovými keři se leskne hladina jezera. Šel jsem a přemýšlel, kam věci položit, kde je nejpříhodnější místo, kde bude nejlepší si sednout, odkud nahodit… Na valoun do vody se mi nechtělo, musíte se pevně držet, abyste nespadli. A ani nemohl; už tam stál nějaký starší muž a pokaždé se pokoušel hodit háček dál a dál. Tam poblíž vrb mi bude nejlíp.

Záblesk vody mě oslnil, mhouřil jsem oči a před nimi se roztékala duha. Po hladině jezera letěly paprsky slunce, bylo jim lehce a vesele se klouzaly po vodě, zastavovaly se pár metrů přede mnou a splývaly v dalším barevném kouzlu. Dominovala purpurová barva, která se, když slunce zastínil obláček, měnila v hnědou a pak svítila ještě jasněji.

Nezdálo se mi to, věřil jsem, že všechno kolem mě je jen klam. Několikrát jsem hodil návnadou, abych dostal háček co nejdál. Ale ryby se jí ani nedotkly. Všechno kolem mě se mi vysmívá,

dokonce i ryby. Připlavaly úplně blízoučko ke břehu, otírají se o splávek, ale háčku si ani nevšimnou... A já jsem vyrazil, skočil po háčku... A nebylo ani moc zapotřebí. V tu chvíli se na jezeře rozpoutal skutečný karneval...

Na jezero se snášel soumrak, voda temněla. Ryby se prutu vyhýbaly. Chodil jsem kolem rákosí. Zjišťoval, jestli bych nenašel někde jinde výhodnější místo. Starý rybář odešel domů. Hluk kolem chalup, které stály z této strany jezera, utichl.

Usedl jsem na břeh blízko vody. Voda mě přitahovala, fascinovala, upřel jsem zrak na jedno místo a bál se uhnout pohledem, protože celá krajina kolem mě kroužila a nezastavovala se. Břehy si vyměnily místa. Je to pro ně snadné, přimhouřím oči a vše se vrátí na původní místo. Ale co já? Já sem nepatřím, protože nejsem proutek, který stačí lehce zastrčit do země a on se ujme, zapustí kořeny.

„Ty pak pozdvihni svou hůl, vztáhni ruku nad moře a rozpoltíš je...“ Tak tomu bylo ve starých zákonech. Pokusím se očistit sebe a pak jako čistý růst. Růst jako ty pruty – rychle, do hloubky a svobodně nechat rozrůstat kořeny. Tak jsem vstoupil do vody, aniž bych cítil chlad. Ještě jsem viděl, jak voda ještě více potemněla a nebe se pokrylo růžovou barvou. „Vody jim byly hradbou zprava i zleva.“

...

... Našli ho až třetí den. Vlny jezera ho vyplavily na tentýž břeh, z něhož vstoupil do vody. Tráva obepjala jeho tělo jako nové kořeny. Za všemi, kdo se seběhli a z dálky na něj hleděli, se ozval hlas: „Nemohl přejít na druhý břeh, protože myslel jen na sebe.“ Nikdo se ani neotočil, aby se podíval, kdo to řekl. Lidé ho litovali a duši jim naplnila bázeň.

Za několik dní si vítr na cestě pohrával s novinami. Drobné řádky přinášely zprávu o neštěstí a tázaly se, jestli někdo neví, jak se jmenoval a odkud přišel...

BÍLÉ PROSTĚRADLO V PŘEDSMRTNÉ EXTÁZI

„Sestro! Sestro! Vím, prostě to cítím, že jste tady. Díky bohu, že jste! Nevidím vás, ale vím, že jste. To je skvělé! Nade mnou je bílý strop, vedle postele kapačka. Dokonce i srdce slyší... kap kap kap... Sestro! Je to tak, že tu nejsem sám? Kde je ten Moldavan? Spí? Jen ať odpočívá. Je unavený, chudák. No, řeknu vám, je to dříč, takovému můžeme jen závidět. Hm, kdo by mu ale dneska záviděl. Musí, táhne jako kůň. Má mladou ženu a tři děti. Sestro, kape to ještě? Kap kap kap kap. Představte si, že to necítím, jak to kape. Ano, musí táhnout. A já? Dal jsem jí všechno. On má mladou ženu, a já té své nechal všechno a šel jsem. Pomyslel jsem si: ‚Tak si to užij!' Nechal jsem jí všechno, protože teď všichni prosí, všem se musí jen dávat. Všechno jsem jí dal... A je mi proto lépe? Vím, že ani jí není do tance. Romantik? Cha cha cha, poslední romantik. Kdysi jsem dokonce psal básně. Psaly o mně okresní noviny. Do celostátních jsem se nedostal. Vtipné? Jen se smějte, smějte se tak od srdce, aby vám všichni záviděli. Co říkáte? Ohó, existují lidé, kterým vadí smích i radost. Pravděpodobně jste hezká. Ne, ne, to není poklona. Už dávno se říkalo, že všechny cizí ženy jsou hezké. Sestro! Co Moldavan? Ještě spí? Ať spí. On není takový romantik jako já. Takže já jsem té své všechno nechal. A tehdy to začalo... Svoboda! Život od nuly... Asi za tři týdny jsem se tak nahltal svobody, až se mi dělalo špatně. Ještě týden a mohl bych se zbláznit. Sestro! Nechci, abyste byla na mé straně. Znal jsem jednoho, který soudci řekl: Kdybych se měl znovu oženit, vzal bych si ženu, s kterou jsem se právě rozvedl. Sestro, můžete mě alespoň trošinku pochopit? Lidé říkali, že plakala. Chudera! Víte, když jsem to poprvé uslyšel, bylo mi jí tak líto, tak moc líto... Ale já jsem jí všechno nechal, všechen

majetek. Jaký majetek? Střechu nad hlavou. Jasně, sousedi nemají takové vily! Sestro! Začal jsem od nuly. I tehdy, i teď. No, i ona něčím z domova přispěla. Přispěla, přispěla. A já jsem odešel s prázdnýma rukama. Jsou lidé, kteří žijí, ale žít neumějí. To říkala i o mně. Někdy mi nadávala do vrahů. Rozloučil jsem se s ní bez cizích pohledů, výčitek, soucitu. V té chvíli to ode mě nečekala. Sestro! A jak je mému kolegovi, co? ‚Moldavan'. Je takový snědý. Možná, že má nějaké velmi prosté jméno, třeba Vasja. Já mu říkám ‚Moldavan', protože je takový tmavý... Má tři děti. Ještě malé. Ukazoval mi fotku. Všichni stojí u řeky a dokola jsou samé vrby. Spí ještě? Unavil se, chudák! Nechal jsem si jen jméno, všechno ostatní jsem dal jí. Díky bohu, nestěžovala si, že je to málo. O lásce mlčela. Sestro! Sestro! Jste tady? Vím, že jste tady. Jsem příliš upovídaný. Možná je to z té kapačky. Nebojte, všechno jednou skončí... Vyděsil jsem vás? Sám sebe tak lekám. Nepomáhá to, ale musím sám sebe něčím utěšit. Mám romantickou duši, ale ještě jeden takový doušek svobody, a bylo by to přespříliš. A svoboda je vysilující. Někteří říkali, že chodím jak tělo bez duše. Ne, ne, nemyslete si, že jsem vymetal bary. Svobodnému svobodu, ale touhle cestou mě to netáhlo. Jestli jsem se stal asketou? Nic takového. Jako mladík jsem denně jedl tvaroh. Později jsem se na něj nemohl ani podívat. Ale sestro, já přeci nemluvím o tvarohu. Jste tak trpělivá. Nemohu vám podat ruku, ale vaše ruka je určitě velmi jemná a hebká... Flirtuji s vámi? Kdepak, má milá, mluvím pořád o tom samém – o svobodě. Tolik svobody, že se nedá unést. Ale vy byste hned chtěla, aby vás někoho zarazil, zastavil, křivě se na vás podíval, dokonce i zařval. Ticho. Chodím jak tele, nemůžu dojít klidu. Sestro, jestli máte ruce tak hebké, pak máte určitě i velice něžný hlas. Cítím váš dech, je také takový jemný, až se rozplývá. Slyšíte? Kap kap kap... To je místo hodin. Sestro! Zůstaňte, protože teď vám povím něco... Tak si užívám a užívám a peníze se kutálejí jako voda. Peníze, má milá, mají velkou moc. Podívám se do kapsy, a ona je prázdná. Svobody jsem si užil ažaž, ale přesto

bych se ještě chtěl nadechnout, aspoň trošku. Tak jsem se začal víc přibližovat k lidem. Říkám si, že mi někdo poradí, kde mám hledat poklad. Sestro, sestro, nebojte se, nic jsem nenašel. Starý romantik, starý hlupák! Jsem jako ta loďka, co chce plout, ale místo toho se kolébá na jednom místě, jako by čekala na čerstvý vítr. Potuluji se městem jak ztracená ovce. A tak jsem nějak náhodou narazil na toho Moldavana. Dali jsme se do řeči, on má svou vlastní představu. Druhý den mi hlava jen třeští. Nedovedu rozpoznat, jestli jsem to já v jeho partě, nebo to on se přidal ke mně. Samozřejmě, že druhá možnost je pro něj mnohem horší. Zrovna jsem se holil, když se objevil na prahu. Dovedete si představit, že druhá varianta zvítězí. Kdo ve mě vkládal naději, může strčit výhru do mojí kapsy... Měl známého, který pracoval v textilce, a tam téměř za nic šijí prostěradla. Kupuj a vydělávej! Představte si, sestři, že já, starý romantik, autor dvou knížek básní, jsem do toho šel. Na všem jsme se dohodli v malé hospůdce Za plotem. Za měsíc povečeříme v prestižní italské pizzerii... Sestro, sestro! No, podívejte se na něj. Jak je tomu mému Moldavanovi? Probuďte ho, můžu něco poplést. Spí? No jo, dostal zabrat. Kde jsem to skončil? Tak jsme s tím podnikem začali... A ono to šlo. Ale žena nemá ráda nápady, ukažte jí výsledek. Sestro, ale já jí všechno nechal, všechno jsem jí dal. Ukázalo se, že to nestačí. Náhodně jsme se potkali v centru a ona se ptá, co teď dělám. Já si přiložil prst na pusu a zašeptal: „Velmi seriózní záležitost, sahá to až k Bajkonuru...“ A ona, chudák, nechápe, jestli tam posílají mě, nebo tam má letět ona... S Moldavanem jsme se dohodli jako praví chlapi – on má auto, já mám prázdné kapsy... On je hodně klidný člověk, nezneužívá mé obtížné situace, i když vždycky říká: „Nemyslím si, že mě okradete.“ Nevěnuji pozornost jeho pochybnostem, už jsem si toho vyslechl. Nejdřív vás urazí a pak vám ručičky líbají... Kdo že? Jména jsem zapomněl, stejně se teď nacházejí v jiných zeměpisných šířkách... Takže jsme to zkusili, a představte si, ono to šlo... Samozřejmě, všichni mi říkali šéfe a jemu jen řidič, i když bylo všechno

naopak. Já jsem to ovšem nezneužíval. Ačkoli nastal případ, kdy se poprvé lekl, kdo komu co dluží. Když jsme se trochu vzmohli, obrátil jsem se na něj: „Dej mi na nějakou dobu svobodu." Neodmítal, dokonce ještě postrkoval: „Jen si běž jak cikán k ohni!" Dobře věděl, že beze mě to nebude mít snazší. Sestro! Kdo to má dneska jednoduchý?! A já, sentimentální blbec, jsem se vrátil k té své. Prosím ji o odpuštění, i když jsem jí všechno dal. A tam, na židli u okna, mimochodem to bylo moje místo, sedí už nějaká držka. Ona přináší talíř a on na mě převrací stůl. Ještě štěstí, že byl prázdný, nestihla prostřít. „Nepřišel jsem vyjednávat," říkám jim. A ona mi dává z pravé strany a pak z levé. Snesl jsem to, ale dodneška mě bolí záda. A duše... Sestro, věříte, že duše může bolet? Ale ano, to není pořezaný prst... Ach, bolí, bolí mě duše... A jaká to byla milá dívka. No, panenka, taková panenka... Ach ano, rusalka... Myslím, že to bylo ještě před svatbou, nepamatuju si to přesně. Ani si přesně nevybavuju, jak jsme se ocitli na té pasece. Já a ona. Sami s přírodou... Ptáci zpívají, travička roste... Idyla. Vesnice je za kopcem. Ticho jako v kostele. Trochu jsme se unavili, tak jsme si sedli, abychom si odpočinuli. A ona náhle vyskočí jak srnka. Běhá kolem keřů, svléká se a oblečení rozvěšuje po keřích. Láká mě, až se třese... Rusalka, rusalenka... A najednou všechno utichá a slyšet bylo jen, jak tráva šelestí. Moje rusalečko... Sestro! Sestro, nemyslete si, že jsem se zbláznil. Proč byste se styděla? Vidíte, i láska tam byla... Možná, že ne taková jako u lidí... Sestro, odpusťte, že to takhle všechno skončilo... Jak je na tom Moldavan? Počítá ve spánku peníze? Sestro! Nakonec jsem pochopil, že mým světem je byznys. Ne, to není z reklamy. Potom, co na mě letěl stůl, okamžitě jsem se vrátil k Moldavanovi. Jak ten se zaradoval. Pf! Přesně tak. Kašlu na všechno, i na to, co bylo a odešlo... Jdu k němu a říkám: „Všechno, co mám, patří byznysu." Směje se, chechtá a dívá se na mě, jako kdyby mě nepoznal. Sestro! Mám pocit, že i vy jste překvapená. Proč pořád mlčíte? Tak mě pohltil ten malý byznys, že jsem úplně zapomněl na urážku, na hanbu... Souhlasil s mým plánem: rozšířit naši

oblast vlivu, tedy našeho obchodu. Nejdřív jsme objeli všechny vesnice v našem okrese. Nějak nám to nestačilo. A tak jsme se začali trochu porozhlížet v sousedním okrese. On to uměl líp než já. Prodává napravo, nalevo. Sbíhají se k němu všichni – mladice, snoubenky, dokonce i mladé vdovy, kterým ještě nebylo ani čtyřicet. Sféra vlivu byla rozdělena. Moldavan prodával růžová, světle modrá, s různými vzory, a já bílá jako sníh. Měl vážně štěstí. Ke mně přicházeli už jen ti, kteří se styděli spát na květovaném prostěradle. Těch bylo rozhodně méně, ale on se na mě proto nezlobil a nehonil mě... Sestro! Měl by se probudit. Co říkáte? Že už tu není? Odešel beze mě? Sestro, jděte se raději podívat. No tak, tady... no... hm... Byl a není? To nemůže být pravda! A já? Jezdili jsme do jedné vsi. Co vám mám povídat, zapadlá vesnice, ani autobus tam nejezdí. Moldavana všichni obklopili a zboží mu rvou přímo z rukou, a já stojím se svými bílými prostěradly jak zdravotník po boji... Bože chraň, ale tohle mu nezávidím. On je mladší než já. Já stojím, prostěradla překládám z místa na místo, ale nic nenadělám, všechna jsou bílá. Vtom ke mně přichází žena, no, o pár let mladší než já. Sestro, prosím vás, nestyďte se. Dopovím to a zmlknu. Tak konečně ke mně přijde ta krasavice. Taková zapomenutá vesnice a taková kráska. „Koupím jich," říká, „pět, když mi je odnesete domů." Vzpomínám si, že Moldavan mi vždycky radil, abych kolem prostěradel moc nefilozofoval. Překvapilo mě to, protože ostatní brali po dvou, čtyřech, a ona hned pět. Na prahu domu jsem to už nemohl vydržet a zeptal se: „K čemu vám jich bude pět?" V životě jsem toho už viděl a slyšel opravdu dost, ale její odpověď mě prostě uzemnila: „Mně samozřejmě stačí jen čtyři, na tom pátém vyzkoušíme, jestli se netrhá." Sestro! Sestro! Proč se rdíte, červenáte, to se mi vážně stalo. Co by si ale kdo na mně, nebožákovi, ještě vzal. Ale řeknu vám pravdu, to páté prostěradlo nepřišlo nazmar... V podvečer se mužští vraceli domů po těžké práci a my jsme museli ze vsi zdrhat. Vesnice plná nymfomanek! Zeptejte se ho, nemusí vám vyprávět totéž. Neřekne?

Stydí se? Cha cha cha, možná, že proto tu už není... Představte si, že se tam chtěl ještě vrátit, ale já nesouhlasil. Víc prostěradel, kolik jsme jich tehdy udali, se už prodat nemohlo. Víte, občas bral v potaz i můj názor. Nakonec jsme se rozhodli, že se vrátíme do okresního města. Zisk byl slušný. Vracíme se. Samé vesnice! Auto hučí a my mlčíme jak zařezaní. Jsme trochu unavení, trochu ochromení emocemi, no, co vám mám povídat, vždyť jsme taky jen lidi... Sestro, dokážete mě pochopit? Jedeme. Auto hučí, přede jak kočka... najednou to s námi hodí na jednu stranu, pak na druhou... Napravo je rybník... Neumím plavat... A on zahnul a přímo do stráně... Vidím nebe a zemi... Prach... Všechno... Ticho... Sestro! Ještě to kape? Kap kap kap... Sestro! Neslyším, necítím... Proč to už nekape? Ten bílý strop na mě padá, padá... Pomoc! Bílý strop, bílé prostěradlo... Na bílém, v bílém... Sestro! Proč pláčete? Nač byste plakala? Doktore, proč pláče? Co říkáte? To je moje žena? Proč pláče? Všechno jsem jí nechal, všechno jsem jí dal. Co mi ještě můžete vzít, co? Berte ještě, vemte si to bílé prostěradlo...

OTĚŽE A UKAZOVÁK

„Stůj! Héej! Aby tě šlak trefil!“ Andrij Sova stojí u stolu, krájí chleba a slaninu a skrze okno sleduje koně, kteří tu a tam trhnou vozem.

Byl suchý podzim. Hospodáři se snažili dohonit, co zanedbali. Rozmary léta byly ještě dnes vidět na paprscích kol, na nichž se pevně držela suchá hlína.

Po obou stranách vesnické cesty se kupilo listí jako mozaika lidské bídy. Ale co je venkovanům do takové poezie, do opadaného listí popáleného podzimním ohněm. Teď se dostaneš s vozem všude – to mají v hlavě. Po pevné venkovské cestě se ženou jako o závod prázdné vozy a jim naproti se pomalu sunou plné, prohýbající se pod nákladem.

Andrij Sova se rozhodl, že dnes vyveze hnůj, protože pokud jen trochu zamží, na Hrabivku se nedostane ani náhodou. Rychle balí merynďu[1] do starých novin, které ležely na parapetu, koutkem oka mrkne na koně a ve dveřích si bere bič. Pak si ještě otře ruce mastné od tuku do ještě mastnějších nohavic a jde ke spřežení. Ještě jednou zkontroluje vůz; zda mezi hnojnicemi neprotéká hnůj ven, zda netlačí směrem nahoru, jestli jsou vidle dobře zapíchnuté, aby je neztratil po cestě, a ještě několikrát zkusil pohnout pluhem, který položil nahoru na vůz, ale ten držel pevně, jako by s vozem srostl a čekal na pořádnou práci.

Andrij poklidně rozvazuje otěže, které obmotal kolem klanice[2], lehce jimi potřásl a koně už věděli. Hnuli sebou, vahadlo se napnulo jak struna, ale gazda zvolal: „Héej! Prrr! Stůj!“ Poslední slovo bylo krátké a přísné, sám se zapřel nohama, aby koně udržel. Oj se otočila vysoko nahoru a udeřila koně do nosu.

1 Merynďa – jídlo na cestu (lemkovský dialekt). Pozn. překl.
2 Klanice – silný delší klín na voze, zastrčený do oplinu (násady). Pozn. překl.

„Koho to sem čerti nesou?“ zaklel, když cestu přelétla černá volha.

Řidič si uvědomil, že stát tady není radno, a rozjel se k dolnímu konci vesnice, aby se otočil. Koně stejně nešlo dlouho udržet, plný vůz je tlačil dopředu. Gazda mlaskl, koním se ulevilo a dali se do pohybu vesnicí nahoru. Andrij klidně položil ruce na klanici, druhou přidržoval otěže. S plným vozem nemohl pospíchat. Když opouštěl dvůr, věděl, že vyjede na pole, a tak ve dvoře zanechal všechny starosti, nadávky a hádky, dokonce nedořečené zlé myšlenky. Teď mu bylo tak lehce, myšlenky se vznášely vzhůru, letěly a s podzimním listím padaly dolů, vracely se, aby ještě jednou zašuměly v hlavě, aby se pak začaly točit jiné, příjemnější.

Za mostem začínal kopeček, gazda se chystal koním pomoci. Opřel se silněji o klanici a sledoval, jak se koním napíná kůže na hřbetech, jak jim naskakují žíly na zadních nohách. Všechno to bylo takové jako vždycky, jak to dávno znal. Nyní se opatrně díval pod nohy, kde je lépe našlápnout, silněji stlačit a koním ulehčit. V okamžiku, kdy bylo zapotřebí se ohnout dopředu co nejvíc a tlačit na vůz, zezadu zatroubilo auto. Zvuk to byl tak pronikavý, že až uši zalehly. Andrij Sova se lekl, nechal vůz, narovnal se, sevřel otěže pevněji v rukou a táhl Sivku víc napravo. Koně vylekaně zastříhali ušima, dali se každý jiným směrem a málem neudrželi vůz. „Zbláznil ses?“ vykřikl Andrij za sebe a smýkl otěžemi, aby zastavil povoz. Auto se také zastavilo. Otevřela se dvířka a z nich se vysoukal nevysoký, podsaditý muž s řídkými rusými vlasy.

Andrij ho hned nepoznal, i když se domýšlel, že to může být jen někdo z města, protože v takových autech sem jezdí pouze z města s důležitými zprávami. Přejel pohledem po svých umaštěných nohavicích, pak se podíval na ruce, na vůz a na pluh, který si pomalu sedal v hnoji.

„Tak se mi to líbí, gazda je gazda,“ ozval se muž v tmavomodrém obleku s šedými proužky.

Teď ho Sova už poznal, ale překvapení mu z tváře stejně nezmizelo. S tajemníkem strany se mohl většinou potkat hlavně ve městě, a teď je tady, za jeho povozem. Petra Jablunského znal ještě z těch časů, kdy se jako mladý dřevorubec seznamoval s lidmi. Tehdy se ještě cítil trapně při každé otázce, kterou mu pokládali jako mladému instruktorovi. Petro si tehdy nadával, proč tam lezl, vždyť v lese bylo všechno jednodušší. Porazíš strom, a on naříká, jen když padá, pak už mlčí. Petro rostl, jeho vzhled se měnil a oblečení měl neustále solidnější. Čert aby vzal ty hadry. V takových šatech se málokdy s někým potkával, zdravil se starými přáteli. Nespěchal k nim, práce je nepouštěla. „Ale, jakpak je vymydlený," pomyslel si Andrij, když k němu Petro natáhl ruku a tak nějak blahosklonně, se strojenou laskavostí se usmíval.

„Počasí se vám vydařilo," ozval se Petro a nespouštěl oči z Andrijových rukou.

A Andrijova široká dlaň necítila ruku vedoucího, ale jen jeden její prst. Ostatní se zdály být jako uřezané, jen tajemníkův ukazováček skutečně vyčníval, jako by někomu neustále hrozil.

„Jel jsem do vaší vsi, kolem je tak pěkně," pokračoval Petro, ale jeho slova zanikala v hluku způsobovaném prázdným vozem, který se sunul proti nim a za ním se zvedal prach a suché listí.

„Z krásy chleba nezaděláš," zamudroval Andrij, rozkašlal se a začal sebou vrtět, protože nerad marnil čas. „Co vás k nám vede?" pokračoval s pohledem upřeným na auto a znuděného řidiče. V jeho hlase se mísila netrpělivost a zájem.

Petro jako by otázku neslyšel. Pečlivě zkoumal svoje nové boty, které pokrýval šedý prach. Sova se také zadíval na lakované střevíce. Nebylo mu líto tajemníkových bot, divil se, že má Petro tak malé nohy.

„Jdu za tebou," sdělil tajemník.

„To musí být ale velká novina."

„Pro tebe ne moc příjemná," tajemník uhnul pohledem.

„Snad to přežiju," Andrij Sova zčervenal, totam se podělo jeho sebevědomí, s jakým přivítal Petra. Přistoupil k vozu, vzal kleče pluhu a začal je upravovat, i když to nebylo zapotřebí.

Andrije si ve vsi vážili, někteří mu dokonce záviděli, protože byl nejen gramotný, ale i půdě rozuměl.

„Z vaší obce k nám došel dopis. Anonym. Na tebe," tajemník mluvil tiše, bál se, aby je někdo neslyšel. Ale řidič lhostejně klimbal. A koně? Ti mají své vlastní obavy, lidské jsou jim cizí.

„Nauč blbce psát, a hned tě udá," pokusil se Andrij o žert. Když viděl, že na tajemníka to nezabralo, zkusil to z jiného konce. „Odvedu koně o kus dál," řekl, „nevydrží dlouho na jednom místě a to si pak rovnou říká o potíže."

Tajemník poslušně šel několik kroků za vozem, dokud Sova znovu nezastavil.

„No a co tam o mně píšou?" Andrij mluví pomalu a upravuje postroj.

„Že jsi v třiapadesátém vystoupil ze strany."

„Jojo."

„A teď se ptají, co tam děláš teď."

„Sám víš, jak to tehdy bylo," Andrijův hlas zesílil, až zaburácel.

„Proč jsi za námi nešel, nepromluvil s námi?"

„Nerad marně buším u vysokých prahů..."

„Tvrdohlavost ti nepomůže."

„A kdo potřebuje pomoct? Já?"

„Ty."

„Tak si vem do rukou otěže a pomáhej. A já si půjdu obléct novou košili a kravatu." Tajemník zvedl ruku a zamával svým ukazovákem, až koně nastražili uši. Ale Andrije už nic nezadrží. Přistoupil až k Petrovi, ruce podél těla. Neprosil, neustupoval.

„Už ani otěže nedovedeš vzít do rukou. Máš strach, že se ti udělají mozoly."

Andrij zatáhl otěžemi, až se koně vzepjali.

„Stůj, zatraceně," Sova přenáší svůj hněv na koně. „Někdo vám napíše a vy hned..."

Sova nedomluvil, protože Petrova ruka ho poplácala po rameni:

„Disciplína, soudruhu! Ve všem musí být disciplína."

„Nesnaž se mě zastrašit a poučovat jako malé dítě. Já mám svou vlastní disciplínu. Brousit jazyk je jedna věc, a vláčet pluh zemí druhá."

„Všechno bereš na lehkou váhu," tajemník začal opět jaksi nepřirozeně mávat rukou. Nad Andrijovou hlavou několikrát proletěl dlouhý ukazovák.

„Ohó! Jen nepouštěj hrůzu. Víš moc dobře, jak to tehdá bylo. Janka Murjančyna udělali vedoucím, měl všechno, všechno mu dovolili, ale on si neuměl poradit. Jak pískali, tak tancoval. A s takovými mi to nejde..."

Petro Jablunskyj z těch slov až zrůžověl, ale jen mávl rukou. Chystal se odejít, ale jak, když neřekl to nejdůležitější, kvůli čemu přijel. Malé černé střevíce se opět přiblížily k Andrijovi.

„Pochop to," Petro si poklepal prstem na čelo, jako by sám chtěl něco pochopit, „chtějí tě," znovu se zastavil, zamyslel se, zda zvolil správné slovo, aby Sovu neurazil, protože ten už nebyl z nejmladších, „no, jak bych ti to řekl, je taková idea..."

„Nemusíš chodit kolem horké kaše..." Sova se na něj díval zpříma. „Den po dni a smrt je blíž. Nezapomeň, Petro, kříž i lopata jsou z jednoho dřeva." Andrij už tušil, co za novinu se mu tajemník chystá sdělit.

„Už nejsi nejmladší..." Petro opět protahuje rozhovor, až se odváží, „máš vystoupit ze strany za nedisciplinovanost."

„A ty?" zeptal se Andrij, v krku mu cosi nedovolovalo ani polknout.

„Andriji, známe se léta," Petro se v tu chvíli díval k autu, jestli by ho náhodou řidič nevysvobodil z této nepříjemné situace.

„Tak, tak," povzdechl si Andrij, „měj na paměti, že zkazit něco můžeš lehce, hůř se to však potom napravuje.

Sova si stranou odplivl, zvedl pevně otěže, jako by se bál, že koně utečou. Ale kam by koně utíkali, ještě s tak těžkým vozem. Andrij šel po straně, občas se podíval nahoru, kde se rýsovaly

kleče, pak po dlouhou dobu civěl do stran cesty, až se mu v očích dělalo modrošedo z hustých vrbových houštin. Z mladého vrbového proutí už rašily rané listy, jen tenké proutky zkroucené vrby se tyčily jako palisáda. Zdálo se mu, že i pro koně je těžší táhnout, že i na ně dolehla bolest hospodářovy duše. Ale všichni tři musejí vyjít na pole-Golgotu, a tady, vedle vozu, ho napadlo, že nyní se kolem obilí motá příliš neočekávaných lidí. Sova věděl své: jak zaseješ, tak požneš. Ale z těch myšlenek mu nebylo o nic lépe.

„Hyjé, Sivka, hyjé!" zavolal, ačkoli to nebylo zapotřebí.

Petro Jablunskyj již opustil vesnici a modrý kouř za volhou se už vytratil, zmizel v příkopech u silnice. Nyní tiše seděl za řidičem, snažil se nemyslet ani na Andrije, ani na jeho koně, ale kdykoli se podíval na svůj vystrčený prst, setkání se Sovou se mu neustále vracelo.

„Osyfe!" náhle promluvil na šoféra. „Co si myslíš o tom Sovovi?" Řidič pozorně sledoval cestu, ani se nesnažil na moment ohlédnout, a jako by mluvil k čelnímu sklu, odpověděl: „To samé co vy."

„Hm," zmohl se Petro na odpověď.

Pak se zcela nečekaně (dokonce i sám pro sebe) pokusil srovnat ukazováček, nějak jej přimáčknout k ruce. Ale ten zatracený prst jeho snahu ignoroval.

DOBRÝ UŽ JSEM BYL

Podzimní listí padalo jak zatoulané ptáče a zdálo se, že hledá nějakou pomoc, ale ta nepřichází. Jen vítr zesiloval, aby znovu a znovu postrašil jeho žlutavé zoufalství. Listí se zvedalo. Už je daleko od svého stromu a je mu to jedno, ty větrné poryvy se mu hodí, nechce se mu hnít někde v blátě…

Listí dolétalo, jeho žlutavá duše dotlívala. V co by se mělo převtělit: do nějaké trávy, vyrůst jako kytička, nebo nový strom? A člověk je jako to listí. Ničím si není jistý. Letí, běží, jde, aby posléze zmizel, aniž by po sobě zanechal stopu. Ano, člověk také není pojištěn, snad je ještě více přikován k zemi, pokořen. Listí povzbuzuje k životu aspoň vítr… A člověk? Mizí člověk? Ztrácejí se naděje, sny. V oparu a každodenních strastech vadne inspirace a energie, která ještě včera povznášela nad rašením bukového listí. Hm, kde je její někdejší rychlost? Tu lze jen stěží srovnat s neorganizovaným pohybem dávno zežloutlých listů.

Bylo to tehdy na podzim, kdy se stromy pokoušely dohnat svůj jarní sen, i když marně. Nic nedoženete… Lidé stále častěji hleděli k nebi, zírali do chladného blankytu a na mraky, které připomínaly už zasněžené hory, zda tam nezahlédnou aspoň nějaké znamení, protože všechno se pohybuje nějak jinak, ne podle zákonů, ale jednoduše tak, jak to přijde. Nebyli schopni to v hlavách pochopit, a tak je zvedali k nebi a hledali radu.

…

Na talíři ležel pečený králík. Pravděpodobně se ještě nedávno otáčel a vrtěl v maličké klícce, a teď pro něj zbylo jen jedno místo – talíř. Nebo možná ještě nedávno ležel pod vysokou mezí, na níž ospale šelestila loňská suchá tráva, a teď leží na talíři a nad